

Stockholm 2013-03-05

**Till
Justitiedepartementet
Enheten L2
Rosenbad 4
103 33 Stockholm**

Skrivelse från Sveriges kristna råd angående den kommande utredningen om surrogatmödraskap

Riksdagens socialutskott gav i mars 2012 regeringen i uppdrag att tillsätta en "förutsättningslös utredning" för att kunna ta ställning till, om Sverige ska tillåta surrogatmödraskap, vilket i dag är omöjligt då föräldrabalken 1 kap. 7 § definierar ett barns mamma som den kvinna som föder barnet. Frågan har beretts av justitiedepartementet som meddelat, att man har som mål att tillsätta en utredning under 2013.

Skriften *Assisterad befruktning – etiska aspekter*, som nyligen presenterades av Statens medicinsk-etiska råd, har gjort att frågorna lyfts fram i medierna under den senaste veckan.

I Sveriges Kristna Råds (SKR) referensgrupp för medicinsk-etiska frågor har frågan om surrogatmödraskap diskuterats under en längre tid. Skäl för och emot en förändrad lagstiftning har presenterats. Med denna skrivelse önskar SKR uppmärksamma ett antal av de många frågor som en utredning om surrogatmödraskap måste vara beredd att ta upp.

Inledningsvis vill vi bejaka människors längtan efter att få barn. Att inte kunna få egna barn medför ofta sorg och lidande. Att man då vill pröva ökade möjligheter att få barn som har en biologisk koppling till en själv är förståeligt. Detta gäller även när adoption finns som alternativ.

Debatten om surrogatmödraskap har pågått en längre tid och det finns i dag i Sverige ett antal barn – ingen vet med säkerhet hur många – som kommit till med hjälp av en surrogatmamma, dvs. när en kvinna föder fram ett barn åt någon annan. Surrogatmödraskap kan tyckas vara en privatsak mellan en kvinna och den/de blivande föräldern/föräldrarna, men företeelsen kan få betydligt större och mer långtgående konsekvenser än vad man kan tro vid en första anblick.

De punkter som tas upp i denna skrivelse gör ingen skillnad på surrogatgraviditeter där surrogatmamman är barnets biologiska och genetiska mamma (bärare och äggdonator) och graviditeter där surrogatmamman endast är bärare (där ägget kommer från kvinnan som senare ska bli förälder eller – som i vissa fall – från en tredje kvinna).

Enligt Sveriges kristna råd är det angeläget att följande punkter uppmärksammas i direktiven för den kommande utredningen. Det handlar huvudsakligen om punkter där vi känner oro för de konsekvenser som en förändrad lagstiftning skulle kunna få.

Kvinnan

Risk för utnyttjande av kvinnor i tredje världen. Det finns de som inte önskar att surrogatmödraskap skall möjliggöras i Sverige, men som önskar att regleringar skall införas så att det blir juridiskt smidigare att föra in och adoptera barn som kommit till genom surrogatmödraskap i utlandet. SKR menar att man – när man tar ställning till detta – måste vara medveten om att de allra flesta surrogatmammor i andra länder i dag utgörs av fattiga kvinnor i tredje världen. I det sammanhanget har följande framhållits: Trots omgivningens tabu känner kvinnorna sig tvungna att erbjuda sina kroppar för att föda ett barn åt andra med syfte att bidra ekonomiskt till sin egen familj. Att förändra lagen i Sverige för att göra det lättare att adoptera de barn som kommit till genom surrogatmammor, till exempel i Indien, bidrar på intet sätt till att stoppa utnyttjandet av dessa kvinnor. De kvinnor som ställer sig till förfogande som surrogatmödrar får ofta betydligt mindre i ersättning än de utlovats. Det förekommer dessutom att de överges av sina män eller familjer efter graviditeten. *Utredningen bör noga undersöka de verkliga villkoren för utländska surrogatmödrar.*

Risk för utnyttjande av kvinnor i vår del av världen. Det finns även de som vill tillåta surrogatmödrar i Sverige. Man pekar på möjligheten att göra surrogatmödraskap lagligt endast i altruistiskt syfte, dvs. utan betalning och endast med ersättning för utebliven inkomst. *Föreslås legalisering bör utredningen visa hur man med rimlig säkerhet kan säkerställa att surrogatgraviditeten sker helt frivilligt utan något yttre tryck eller löfte om gåva, ersättning, betalning eller gentjänst.*

Risk för psykisk ohälsa för surrogatmamman. Alla graviditeter medför viss risk för psykisk ohälsa, både under graviditeten och därefter. För en surrogatmoder kan det innebära särskilda psykiska påfrestningar att föda ett barn som hon sedan måste lämna ifrån sig. Här har hänvisats till studier som hävdar att surrogatgraviditeter ofta upplevs som djupt upprörande för surrogatmammorna, och att de ofta får separationsångest och depression när de efter graviditeten ska ge bort det barn de burit på. *Föreslås legalisering bör utredningen visa hur sådan ohälsa om möjligt skall kunna förebyggas och förhindras.*

Barnet

Drastiskt avklippta band mellan surrogatmamman och barnet. Nyförlösta spädbarn har i alla tider blivit plötsligt och drastiskt separerade från sin mamma på grund av allvarlig sjukdom, dödsfall, svåra familjeförhållanden, adoptioner och andra olyckliga omständigheter. Att planerat och systematiskt frånta barn den mor de levit inuti under nio månader, som barnet redan skapat en relation till intrauterint är något helt annat. Forskning visar hur barn redan under graviditeten knyter an till sin mamma med alla sinnen. *Föreslås legalisering av surrogatmödraskap måste utredaren vara beredd på att kunna förklara hur barnperspektivet tillgodoses i graviditeter där separationen är planerad och önskad från början.*

Oväntade situationer under graviditeten

Oväntade situationer som uppstår för kvinnan under graviditeten. Varje graviditet innebär risk för den gravida kvinnan. Även om risken är liten i Sverige kan hon drabbas av komplikationer under graviditeten, som i värsta fall kan få konsekvenser för hennes hälsa även efter att barnet fötts. *Utredningen måste redogöra för vem som i en surrogatsituation skall bära ansvaret för till exempel utebliven inkomst för surrogatmamman under och efter graviditeten på grund av sjukdom som uppkommit under graviditeten eller i samband med förlossningen.*

Oväntade situationer som uppstår för barnet under graviditeten. Bruket av fosterdiagnostik blir alltmer utbrett, och majoriteten av de ofödda barn som upptäcks ha avvikelser aborteras. *Utredningen måste presentera förslag till hur man i en surrogatsituation skall bestämma till vilken grad fosterdiagnostik ska utföras samt vem, om en avvikelse eller missbildning upptäcks, som skall kunna besluta om abort – surrogatmamman eller de tilltänkta föräldrarna. Utredningen måste också svara på vad som skall göras i situationer när surrogatgraviditeter är flerbördiga men de tilltänkta föräldrarna endast önskar ett barn.*

Oväntade situationer som uppstår för de tilltänkta föräldrarna under graviditeten. Det är inte helt sällan förekommande, i länder där surrogatmoderskap används, att de tilltänkta föräldrarna separerar under graviditeten eller helt enkelt ändrar sig. *Utredningen måste klargöra hur man förutser och reglerar sådana situationer, till exempel om endast en av de tilltänkta föräldrarna önskar behålla barnet, eller om ingen av dem längre önskar ett barn.*

Samhällets syn på kvinnors kroppar

Svårförenligt med Sveriges syn på att sälja sin kropp. Sverige har förbjudit köp av sex. Dessutom tillåts ingen ersättning vid donation av blod, könsceller eller organ utöver symbolisk ersättning för utebliven inkomst. Man vill inte att vi ska kunna sälja eller hyra ut våra kroppar. *Utredningen måste kunna motivera hur surrogatmammor, med den rådande synen på att sälja eller hyra ut sin kropp, skall tillåtas att hyra ut sin livmoder, även om ersättningen är symbolisk.*

Vi ser det som viktigt att såväl de principiella invändningar som den oro för konsekvenserna som finns blir ordentligt belysta i utredningen och att direktiven alltså blir tydliga kring detta.

För Sveriges kristna råd

Björn Cedersjö
Direktor Ekumenisk diakoni/kyrka-samhälle

Skrivelsen har formulerats i samarbete inom SKRs arbetsgrupp för medicinsk-etiska frågor. Gruppen består av representanter för medlemskyrkor och närstående organisationer. Kontaktperson: Björn Cedersjö, tel 08 453 68 23, bjorn.cedersjo@skr.org